

TÜRKİYE ÜNİVERSİTELERİNDEKİ SANATTA YETERLİK VE SANAT KONULU DOKTORA TEZLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

*Comparative Analysis of Phd Thesis on Art and Proficiency in
Turkish Universities*

Ayhan ÖZER¹, Recep BİNDAK²

ÖZ

Bu çalışmada, Türkiye'nin farklı üniversitelerinde tamamlanan sanatta yeterlik ve doktora tezlerinin çeşitliliği, bağlamları ve bu tezlerin günümüz bilim ve sanat dünyasına olası etkileri incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı, sanatta yeterlik ve doktora seviyelerindeki tezlerin konu odakları, içerikleri, disiplinlerarası yaklaşımları ve çıkarımlarını anlamak ve bu tezlerin akademik alanın çeşitli yönlerine nasıl katkıda bulunabileceğini analiz etmektir. Yök Tez Merkezi web sayfasında erişime açık olan 20'si sanatta yeterlik, 23'ü doktora olmak üzere toplam 43 tez araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Sanatta yeterlik ve doktora tezleri; yapıldıkları enstitü ve anasanat /anabilim dallarına göre, metodolojilerine göre, veri toplama yöntemine göre, uygulama, hipotez, tartışma öneri içerip içermediklerine göre, ortalama sayfa sayısı ve ortalama kaynak sayılarına göre karşılaştırılmıştır. Ayrıca tezlerin anahtar kelimeleri sınıflandırılmıştır. Veriler içerik analizi, Khi-kare, bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre tezlerin disiplinlerarası bir yaklaşım sunduğu, metodoloji açısından incelenen tezlerin çoğunluğunun teorik bir yaklaşımı benimsediği doküman analizinin en çok kullanılan veri toplama yöntemi olduğu, sanat uygulamasının Sanatta Yeterlik tezlerinde daha fazla yer aldığı, sanatta yeterlik tezlerinde hipotez bulunmadığı, tartışma –öneri kısmı bulunması açısından tez türleri arasında anlamlı fark olduğu, doktora tezlerinin ortalama olarak daha fazla kaynak içerdiği belirlenmiştir. İncelenen tezlerdeki anahtar kelimeler incelendiğinde bunların Sanat -Çağdaş Sanat, Toplumsal -Kültürel Konular, Estetik -Sanatsal Yaklaşımlar ve Teknoloji - Dijital Sanat olmak üzere başlıca dört kategori altında toplanabileceği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanatta yeterlik tezi, doktora tezi, kategorik analiz.

ABSTRACT

In this study, the diversity and contexts of proficiency in art and doctoral theses completed at different universities in Turkey and the possible effects of these theses on today's world of science and art were examined. The main purpose of the study is to understand the subject focuses, contents, interdisciplinary approaches and implications of theses at proficiency in art and doctoral levels and to analyse how these theses can contribute to various aspects of the academic field. A total of 43 theses, 20 of which are proficiency in art and 23 of which are doctoral theses, which are available on the YÖK thesis Centre website, constituted the sample of the research. Proficiency in art and doctoral theses; They were compared according to the institute and main art/department of science in which they were conducted, according to their methodology, data collection method, whether they contain applications, hypotheses, discussions and suggestions, average number of pages and average number of sources. In addition, the keywords of the theses are classified. Data were analysed by content analysis, Chi-square, and t test. According to the findings, the theses offer an interdisciplinary approach, the majority of the theses examined in terms of methodology adopt a theoretical approach, document analysis is the most used data collection method, art practice is more included in the Proficiency in Art theses, there are no hypotheses in the theses of Proficiency in Art, and there is a discussion-suggestion section. It has been determined that there is a significant difference between thesis types in terms of theses and that doctoral theses contain more sources on average. When the keywords in the theses examined were examined, it was determined that they could be grouped under four main categories: Art - Contemporary Art, Social - Cultural Issues, Aesthetics - Artistic Approaches and Technology - Digital Art.

Keywords: Doctor of fine arts, doctorate, categorical analysis

1. ORCID: 0000-0002-0014-4608
2. ORCID: 0000-0002-0005-7862

1. Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi, ayhanozer77@gmail.com
2. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, bindak@gantep.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

Artistic activities and art education are one of the most important fields of education, as they can continue in every period of an individual's life, both as a leisure activity and as a formal education from pre-school to higher education. Higher education institutions in Turkey offer students the opportunity to develop their artistic skills and conduct in-depth research with postgraduate level programs such as proficiency in art and doctoral programs.

Both proficiency in art and doctoral programs offer students the opportunity to conduct original research . Both proficiency in arts and doctoral programs offer students academic and professional development opportunities. Students have the opportunity to develop their careers by gaining critical thinking, analytical abilities and problem-solving skills. Both proficiency in arts and doctoral programs offer students the opportunity to pursue an academic career. As a result, it is possible to say that both types of programs (SY and DOK) aim to provide students with in-depth research, gaining expertise and high-level academic and professional development opportunities.

Studies in the field of art and art education are increasing in Turkey. When the literature is examined as a whole, it is seen that there are many meta-thematic studies dealing with a certain art subject, whereas studies comparing proficiency in art and doctoral theses are quite limited. For this reason, in this study, doctoral theses in the field of Art were examined and proficiency in art and doctoral theses were compared in terms of various variables.

The purpose of this research is to examine the content of doctoral level theses on proficiency in art and art. The main purpose of this study is to analyze and evaluate the diversity of theses at proficiency in art and doctoral levels, their contents and their possible effects on today's science-art world. These analyzes are intended to be used to provide a more valid understanding of the content, focus, methods and effects of the theses in today's science and art world. This research aims to provide a comprehensive and valid perspective on the diversity, content and general characteristics of proficiency in arts and doctoral theses by bringing together numerical and qualitative data.

In this research, a content analysis method using the categorical analysis technique was used. The contents of theses at proficiency in art and doctoral levels were supported by numerical data and categorical analyzes were made. The data of the research was collected from proficiency in art and doctoral theses completed between 2015 and 2022 at different universities in Turkey. These theses were obtained through the YÖK thesis scanning system. A total of 43 theses at proficiency in art and doctoral levels, which are the focus of the research, were examined. The collected data was analyzed using the qualitative content analysis method. SY and DOK theses; They were compared in terms of research method, theme, subject, interdisciplinary approach, number of pages, and number of sources. Chi-square independence test was used for comparisons based on frequency distributions, and t test was used for comparisons based on the mean. Statistical analyzes were performed with the SPSS package program.

The number of theses according to major art branch and department is examined, it can be said that art theses offer an interdisciplinary approach and this is an expected situation. It was determined that the majority of the theses examined in terms of methodology adopted a theoretical approach. When we look at the distribution of thesis types according to the data collection method, document analysis stands out as the most frequently used method in doctoral theses. It has been determined that research practice is mostly included in doctoral theses, whereas art practice is more included in SY theses. When the types of theses were compared according to whether they had a Hypothesis (Research Question) or not , it was determined that the majority of doctoral theses contained a research question or hypothesis, whereas theses for proficiency in art did not contain these headings. It has been determined that there is a significant relationship between the presence of discussion and suggestions sections in the thesis and the type of thesis. There is no statistically significant difference between proficiency theses and doctoral theses in terms of average page numbers. It has been determined that there is a significant difference between proficiency theses in art and doctoral theses in terms of the average number of sources in the bibliography. It has been determined that doctoral theses contain more sources on average. When the keywords in the theses examined were examined, it was seen that they could be grouped under four main categories. It has been determined that these categories obtained through content analysis can be named as Art and Contemporary Art, Social and Cultural Issues, Aesthetic and Artistic Approaches, Social and Political Issues , Technology and Digital Art .

GİRİŞ

Sanat ve sanat eğitimi bir bilimsel disiplin içermektedir. Bu nedenle sanat eğitiminin hem sanatçı hem de bilim insanı yetiştirebileceğini söylemek yanlış olmaz. Sanat ve bilim aynı gerçekleri kendi disiplinlerine uygun şekilde ifade eden iki kavram olup tarih boyunca insanoğlunun ilgi alanları ve ortaya koyduğu sayısız araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır (Ayaydın, 2016). Bu nedenle insanın olduğu her yerde hem bilimin hem de sanatın var olacağını söylemek yanlış olmaz.

Sanatsal faaliyetler ve sanat eğitimi, gerek boş zaman aktivitesi olarak ve gerekse okul öncesinden yükseköğrenime kadar uygulanan formel eğitim olarak birey yaşamının her döneminde sürebilecek niteliğiyle en önemli eğitim alanlarından biridir (Özsoy, 2019). Erken çocukluk dönemindeki sanatsal faaliyetlerin, fiziksel aktivitelerle birlikte öğrencilerin keşfetmeye dayalı becerilerinin artırılmasına ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunacağı belirtilmiştir (Charleroy ve ark., 2012). Genel anlamda sanat eğitimi bireyin davranışlarına dikkatlerini yoğunlaştırma ve gözlem gibi yeteneklerini geliştirme yoluyla kişilik gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Özer, Yazar ve Eren, 2023).

Bireye estetik bir kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanı olan sanat eğitiminin amacı, yapılmış olanları tekrarlayan değil, yeni ürün ortaya koyabilme yeterliliklerine sahip bireyler yetiştirmektir. Sanat eğitimi alanı günümüzde çağdaş bir nitelik kazanmaktadır. Çağdaş görüşler, eğitim bilimindeki birikimin ürünü olup; kişinin bütüncül şekilde sanatı öğrenmesi, sanatı anlaması, sanat ile etkileşime girmek suretiyle yaratıcı etkinliklerde bulunmasını kapsamaktadır (Küçüktepepınar, 2014).

Türkiye’de sanat eğitimi hem ortaöğretim hem de yükseköğretim düzeyinde verilmektedir. Ortaöğretim düzeyinde güzel sanatlar liseleri, lisans düzeyinde ise güzel sanatlar, tasarım-sanat ve eğitim fakülteleri bünyesinde eğitim öğretim verilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, ortaöğretim düzeyinde eğitim veren güzel sanatlar liselerinin amacını, öğrencilere güzel sanatlar alanında temel bilgi ve beceri kazandırmak ve bu alanda nitelikli insan yetiştirmesine kaynaklık etmek olarak belirtmiştir (Taşkesen, 2020).

Türkiye’deki yükseköğretim kurumları, sanatta yeterlik ve doktora programları gibi lisansüstü düzeyde programlar ile öğrencilere sanatsal becerilerini geliştirme ve derinlemesine araştırma yapma fırsatı sunmaktadır. Yükseköğretim Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nde Sanatta yeterlik çalışması, “özgün bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan doktora eşdeğeri bir yükseköğretim program” şeklinde tanımlanmaktadır (Resmî Gazete Tarihi: 20.04.2016 Resmî Gazete Sayısı: 29690). Sanatta Yeterlik (SY) ve Doktora (DO) sırasında ürettiği tezler ve bu tezlerin üretim süreçleri, öğrencilere sanatsal yaratıcılıklarını ifade etme ve disiplinlerinde derinlemesine uzmanlık kazanma imkanı sağlaması beklenmektedir. Bu bağlamda, sanatta yeterlik ve doktora tezlerinin kapsamı, içeriği, yöntemleri ve sonuçlarını gösteren tartışma ile önerileri arasındaki benzerlikler ve farklılıkların anlaşılması, üniversite programlarının şekillendirilmesi, akademik kariyerlerin yönlendirilmesi ve sanatsal üretimin geliştirilmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Sanatta yeterlik çalışmalarında diğer lisansüstü çalışmalarda güdülen genellikle bağımsız araştırma yapabilme ve yeni sentezlere ulaşabilme becerisi kazanmanın yanı sıra ayrıca yaratıcılık açısından beceriler edinme ve özgün bir sanat eseri ortaya koyabilme amaçlanmaktadır (Er, 2011).

1.Kuramsal Çerçeve

Doktora programları, öğrencilere yoğun bir akademik deneyim sunar ve özgün araştırma yetenekleri geliştirmelerine imkan tanır. Doktora programları, öğrencilere belirli bir alanda ileri düzeyde araştırma yapma ve bu alandaki uzmanlık düzeyini artırma fırsatı sunar. Türkiye’de üniversitelerde doktora programının öğrenim süresi 8 yarıyı olup azami tamamlama süresi on iki yarıyı olarak kabul edilmiştir (URL1). Doktora programının, öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel problem ve verileri derin bir şekilde araştırma, yorum çıkarma, analiz etme ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli becerileri kazandırması hedeflenir (URL1, 2016). Doktora programının en önemli bileşeni tez olarak adlandırılan bağımsız bir araştırma projesidir. Bu proje, belirli bir konuda özgün bir katkı yapmayı amaçlar.

Sanatta yeterlik, akademik çalışmalar ve sanatsal faaliyetlerin bir kombinasyonunu içerebilir. Sanatta yeterlik, öğrencinin belirli bir alandaki bilgi, beceri ve yeteneklerini ileri seviyede göstermesini sağlamayı amaçlar. Sanatta yeterlik programlarında, öğrenciden tez konusu hakkında bilgisini ve yaratıcı becerilerini sergilemesi beklenir. Sanatta yeterlik, doktora eşdeğeri bir yükseköğretim programı olup özgün bir sanat eserinin ortaya konulması, sahne sanatları, müzik gibi alanlarda ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlanmaktadır (URL1, 2016).

1.1.Sanatta Yeterlik ve Doktora Programları Arasında Çeşitli Benzerlik ve Farklılıklar

Hem sanatta yeterlik hem de doktora programları, öğrencilerin belirli bir alanda uzmanlaşmış bilgi ve yetenekleri geliştirmelerine odaklanır. Her iki program da öğrencilere ileri düzeyde araştırma yapma ve o alandaki uzmanlıklarını artırma fırsatı sunar. Her iki program da öğrencilere özgün araştırma yapma imkanı sunar. Sanatta yeterlik programlarında da öğrenciler genellikle özgün eserler veya projeler üretirek yaratıcı yeteneklerini gösterirler. Doktora programlarında ise öğrenciler bir tez yazarak belirli bir konuda yeni bilgi veya anlayış sağlayan özgün araştırmalar yaparlar. Hem sanatta yeterlik hem de doktora programları öğrencilere akademik ve mesleki gelişim fırsatı sunar. Öğrenciler eleştirel düşünme, analitik yetenekler ve problem çözme becerileri kazanarak kariyerlerini geliştirme imkanına sahip olurlar.

Her iki programda da öğrencilere en az bir akademik danışman atanır. Bu danışmanlar, öğrencilerin akademik gelişimini destekler, araştırma projelerine rehberlik eder ve uzmanlık alanlarında yardımcı olur. Hem sanatta yeterlik hem de doktora programlarının, öğrencilere yüksek seviyede yazılı ve sözlü iletişim becerileri kazandırması hedeflenir. Bu beceriler, öğrencilerin araştırma sonuçlarını etkili bir şekilde ifade etmelerine ve profesyonel topluluklarda veya hakemli dergilerde paylaşımlarına yardımcı olur. Hem sanatta yeterlik hem de doktora programları, öğrencilere akademik kariyer yapma fırsatı sunar. Sonuç olarak her iki program türünün de (SY ve DOK) öğrencilere derinlemesine araştırma yapma, uzmanlık kazanma ve yüksek düzeyde akademik ve mesleki gelişim fırsatı sunma amacı taşıdığını söylemek mümkündür.

Doktora programları, genellikle yeni ve özgün bilgi veya anlayışlar sunmayı hedefler ve tezler, genellikle akademik dünyada daha büyük bir katkı sağlama amacını taşır; buna karşılık SY ise daha fazla pratiğe ve yaratıcı ifadeye odaklanabilir. Tezler daha çok sanatsal üretim ve uygulamaya yönelik olabilir.

1.2.Literatür

Türkiye’de sanat ve sanat eğitimi alanında yapılan çalışmalar giderek artış göstermektedir. Bilimsel hakemli dergi veri tabanı olan Dergipark’ta (www.dergipark) başlıkta “sanat” geçen makale sayıları incelendiğinde bir artış söz konusu olduğu görülmektedir (2015’ten 2023’e kadar sırasıyla makale sayıları: 421, 671, 724, 832, 1044, 1170, 1342, 1288 ve 1504). Bunlardan lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmalara da rastlamak mümkündür. Örneğin Bulut ve Gülsoy (2016), sanat eğitimi alanındaki tezleri inceledikleri araştırmalarında yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezlerini yaptıkları yıl, yaptıkları üniversite ve yöntemleri bakımından karşılaştırmışlardır. Kaptanoğlu ve Çanakçı (2015), çalışmalarında, Türkiye’de 1987 – 2013 yılları arasında, vokal müzikte piyano eşlik alanında yapılmış 25 tezi incelemişlerdir. Orhan (2012), çalışmasında 1992-2011 dönemlerinde viyolonsel alanında yapılmış 75 lisansüstü tezi incelemiştir taranan tezler konularına göre sınıflandırılmıştır. Efe ve Sonsel (2019), orkestra alanında 1999-2019 yıllarında yazılmış sanatta yeterlik ve doktora, yüksek lisans, tezlerini incelemişlerdir. Sanatta yeterlik ve doktora tezlerinin incelendiği bir diğer çalışmanın konusu mimarlıktır. Varol ve Balaban (2020), yaptıkları çalışmada iç mimarlık alanında yapılmış sanatta yeterlik / doktora tezlerini incelemişlerdir. Özer, Yazar ve Eren (2013) yaptıkları çalışmada YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan ve 1992-2012 yılları arasında Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerini konu, tür, yapıldığı yıl, yapıldığı üniversite, örneklem kitlesi açısından sınıflandırmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre konu alanı açısından tezlerin çoğunun benzer olduğu, aynı konu ve aynı yöntemin kullanıldığı tezlere rastlandığı belirtilmiş, araştırmacıların literatürü yeterince taramadan konu belirlemelerinin özgün olmayan konu seçiminde etkili olduğu vurgulanmıştır. Polat, Sarı ve Sağlam (2013), yaptıkları çalışmada Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi 1999-2012 yılları arasında yayınlanan makaleleri bibliyometrik açıdan incelemişlerdir. Çalışmanın bulgularına göre söz konusu yıllar arasında dergide 207 farklı yazar tarafından 280 makale yazıldığı, yazar başına ortalama 1,35 makale düştüğü, sahne sanatları ile resim alanlarında yapılmış makalelerin disiplin alanına göre en çok yayınlanan makaleler olduğu rapor edilmiştir. Ateş (2024) tarafından yapılan bibliyometrik bir çalışmada “post-truth” konusuyla ilgili yükseköğretim kurumu tez merkezindeki tezler incelenmiştir. Adı geçen çalışmada 16’sı doktora, 41’i yüksek lisans ve 1’i sanatta yeterlilik tezi incelenmiştir. Ayrıca incelenen dokümanlarda daha çok dokümanların söylem ve içerik analizi teknikleri ile analiz edildiği bulgusu rapor edilmiştir.

1.3 Amaç

Literatür bir bütün olarak incelendiğinde belli bir sanat konusunu ele alan meta-tematik çalışmaların yoğun olduğu buna karşılık sanatta yeterlik ile doktora tezlerini karşılaştıran çalışmanın oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada Sanat alanında yapılmış doktora düzeyindeki tezler incelenmiş, çeşitli değişkenler açısından sanatta yeterlik ile doktora tezleri karşılaştırılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, sanatta yeterlik ve sanat konulu doktora seviyesindeki tezlerin içerik olarak incelenmesidir. Bu çalışmanın temel amacı, sanatta yeterlik ve doktora seviyelerindeki tezlerin çeşitliliğini, içeriklerini ve günümüz bilim-sanat dünyasına olası etkilerini analiz etmek ve değerlendirmektir. Bu analizler, tezlerin içeriği, odakları, yöntemleri ve günümüz bilim-sanat dünyasındaki etkileri hakkında daha geçerli bir anlayış sağlamak amacıyla kullanılması amaçlanmaktadır. Sonuç olarak, bu araştırma sayısal ve nitel verileri bir araya getirerek sanatta yeterlik ve doktora tezlerinin çeşitliliği, içerikleri ve genel özellikleri hakkında kapsamlı ve geçerli bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde, araştırmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

Alt problemler

- 1.Yapıldığı enstitüye ve Anasanat/Anabilim Dallarına göre tezlerin dağılımı nasıldır?
7. Metodoloji açısından tez türlerinin dağılımları nasıldır?
- 2.Veri toplama yöntemine göre tez türlerinin dağılımı anlamlı mıdır?
- 3-Araştırma Uygulaması, Sanat Uygulaması olup olmaması tez türü ile ilişkili midir?
- 4.Hipotez (Araştırma Sorusu) olup olmaması tez türü ile ilişkili midir?
- 5.Tartışma kısmı ve öneriler kısmı olup olmaması tez türü ile ilişkili midir?
6. Konusu açısından disiplinlerarası olup olmaması tez türü ile ilişkili midir?
8. Konu odağının kapsayıcılığı (spesifik mi) düzeyi bakımından tez türleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- 9.Ortalama sayfa sayısı bakımından SY ve DOK tezleri arasında anlamlı fark var mıdır?
10. Ortalama kaynak sayısı bakımından SY ve DOK tezleri arasında anlamlı fark var mıdır?
- 11- Anahtar kelimelerin bağlamlarına göre SY ve DOK tezleri nasıl bir dağılım göstermektedir?

1.4.Önem

Araştırma, incelenen tezlerin günümüzdeki bilim ve sanat dünyasına nasıl katkı sağladığını, hangi konuların daha fazla ilgi gördüğünü ve bu konuların hangi açılardan önemli olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Tezlerin disiplinlerarası yaklaşımlarını ve bu yaklaşımların günümüzdeki eğilimleri nasıl yansıttığını inceleyerek, farklı sanat disiplinleri arasındaki etkileşimi ve iş birliğini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Araştırma, bu iki tez türünün akademik ve sanatsal çıktıları, yöntem tercihleri ve içerik odakları açısından nasıl farklılık gösterdiğini aydınlatmayı hedeflemektedir. Araştırma bulguları sanatta yeterlik ve doktora tezlerinin Türkiye üniversitelerindeki akademik ve sanatsal alanlara nasıl katkı sağladığını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Araştırma, elde edilen bulguları temel alarak, sanatta yeterlik ve doktora programlarının içerik, yaklaşımlarını geliştirmeye katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırmada sanatta yeterlik ve doktora düzeyindeki tezlerin içerikleri geniş bir perspektiften incelendiğinden aynı zamanda resim ve /veya sanat alanında lisansüstü eğitim gören araştırmacılara öngörüler sunması da beklenmektedir.

2.YÖNTEM

Bu araştırmada nicel ve nitel tekniklerin bir arada kullanıldığı karma yöntem yaklaşımı kullanılmıştır. Sayısal verilerle birlikte sözel verilerin de kullanıldığı araştırmaların yöntemi karma yöntem olarak sınıflandırılmaktadır. Karma yöntemde hem nicel desen hem nitel desenin avantajları kullanılabilirdiğinden sıklıkla tercih edilmektedir (Creswell ve Plano-Clark, 2011: 28). Bu çalışmanın araştırma soruları hem nitel hem nicel desene uygun sorulardan oluştuğundan karma yöntem deseni tercih edilmiştir.

2.1.Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Türkiye'nin farklı üniversitelerinde 2015-2022 yılları arasında tamamlanmış olan sanatta yeterlik ve doktora tezlerinden toplanmıştır. Yıl aralığı (2015-2022) olarak belirlenmiştir, bu tarih aralığının güncel ve yakın döneme odaklanmayı sağlayacağı düşünülmüştür. Böylece, günümüzün bilim-sanat dünyasındaki eğilimleri ve değişimlerin yakından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu Tezler, YÖK tez tarama sistemi üzerinden elde edilmiştir. Araştırmanın odak noktası olan sanatta yeterlikte ve doktora seviyelerindeki toplam 43 tez incelenmiştir.

2.2.Evren ve Örneklem

Sanatta yeterlik ve sanat konulu doktora seviyelerindeki tüm tezler, araştırmanın ilgilendiği evreni oluşturmaktadır. Araştırmada, evrenden belirli kriterlere uygun olarak seçilen tezler örnekleme oluşturmuştur. Dahil edilme kriterleri olarak teze Yök Tez merkezi web sayfasından (URL2, 2023) erişilebilir olması, tez türünün sanatta yeterlik veya doktora olması, yıl aralığının 2015-2022 olması, tezin sunulduğu anabilim dalının güzel sanatlar veya fine arts olması dikkate alınmıştır. Sonuçta dahil edilme kriterlerini sağlayan, 20'si sanatta yeterlilik, 23'ü doktora olmak üzere toplam 43 tez araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örnekleme giren tezlerin türleri ve sunulduğu üniversiteler Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo.1 Örneklem tez türlerinin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite	Tez Türü		Toplam
	Sanatta Yeterlik	Doktora	
Anadolu	4	0	4
Ankara	0	3	3
Atatürk	1	0	1
Dokuz Eylül	1	2	3
Gazi	4	0	4
Hacettepe	3	0	3
Işık	0	3	3
İnönü	0	1	1
İstanbul Arel	1	0	1
İstanbul Kültür	0	1	1
Kocaeli	3	0	3
Maltepe	0	1	1
Marmara	0	4	4
Ondokuz Mayıs	0	3	3
Yeditepe	3	0	3
Yıldız Teknik	0	5	5
Toplam	20	23	43

2.3.Veri Analizi

Araştırmada verilerin analizi, araştırma sorusuna göre nitel veya nicel desene uygun teknikler ile gerçekleştirilmiştir. Nitel kısımda kategorik analiz tekniğinin kullanıldığı bir içerik analizi kullanılmıştır. Kategorik analiz bir konunun alt birimlere ayrılarak önceden belirlenmiş ve/veya inceleme aşamasında eklenen ölçütlere göre kategoriler halinde gruplandırılması (Tavşancıl ve Aslan, 2001) şeklinde tanımlanmaktadır. Sanatta yeterlik ve doktora seviyelerindeki tezlerin içerikleri sayısal verilerle desteklenerek kategorik analizler yapılmıştır. Nitel içerik analizi, tezlerin içeriklerini ve temalarını çıkarmak için kullanılmış, nicel verilerin anlaşılabilirliğini artırmak için istatistiksel analizler ile desteklenmiştir. Bu karma yöntem yaklaşımı hem derinlemesine içerik analizi yapmayı hem de sayısal verilerle desteklenen sonuçlar çıkarmayı amaçlamaktadır (Toraman, 2021).

Toplanan veriler, nitel içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş, tezlerin içeriği, anasanat ve anabilim dallarına göre dağılımı, başlık-içerik uyumu, tez konusunun programa uygunluğu gibi sayısal veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Ayrıca SY ve DOK tezleri; araştırma yöntemi, tema, konu, disiplinlerarası yaklaşım, sayfa sayısı, kaynak sayısı bakımından karşılaştırılmıştır. Frekans dağılımlarına göre karşılaştırmalarda Ki-kare bağımsızlık testi, ortalamaya göre karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. İstatistiksel analizler SPSS paket programı ile yapılmış, istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3.BULGULAR

Bu kısımda elde edilen bulgular araştırmanın alt problemlerine göre sunulmaktadır.

3.1.Altprobleme ait bulgular (Yapıldığı enstitüye ve anasanat /anabilim dallarına göre tezlerin dağılımı nasıldır?)

Tezlerin yapıldığı enstitüye göre dağılımı Tablo 2'de, anasanat/ anabilim dalına göre dağılımı Tablo3'te sunulmaktadır.

Tablo 2. Enstitülere göre tezlerin dağılımı

		Tez Türü		Toplam
		Sanatta Yeterlik	Doktora	
Enstitü	Güzel Sanatlar Enstitüsü	12	0	12
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	7	11	18
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	0	11	11
	Lisansüstü Enstitüsü	1	1	2
Toplam		20	22	43

Tablo 2'deki enstitülere göre tezlerin dağılımı verilmiştir. Güzel Sanatlar Enstitüsü, sanat alanında uzmanlaşmış ve yaratıcı ifade biçimlerine odaklanmış tezlerin yoğunlaştığı bir alan olarak dikkat çekmektedir. Araştırma örneklemindeki 20 SY tezinden 12 si Güzel Sanatlar Enstitüsünde, Doktora tezlerinin ise Sosyal Bilimler ile Eğitim Bilimleri Enstitülerinde yapıldığı görülmektedir

Tablo 3. Tezlerin anasanat ve anabilim dallarına göre dağılım

		Tez Türü		Toplam
		Sanatta Yeterlik	Doktora	
Anasanat Dalı	Resim	8	0	8
	Plastik	6	0	6
	Tasarım	0	5	5
	Birleşik sanatlar	1	0	1
	Heykel	2	0	2
	Grafik	2	0	2
Anabilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi	0	7	7
	Resim-İş Eğitimi	0	3	3
	Sanat Bilimi	1	3	4
	Eğitimin Kültürel Temelleri	0	1	1
	Sosyoloji	0	2	2
	Hukuk	0	1	1
	İşletme	0	1	1
Toplam		20	23	43

Tablodaki frekanslara göre DOK tezlerinin en fazla yapıldığı anabilim dalının güzel sanatlar eğitimi, en fazla yapıldığı anasanat dalının ise tasarım olduğu, buna karşılık SY tezlerinin hemen hepsinin anasanat dallarında yapıldığı görülmektedir. Farklı disiplinleri temsil eden sosyoloji, hukuk ve işletme gibi anabilim dallarında da DOK tezlerinin yapıldığı dikkat çekmektedir.

3.2. Altprobleme ait bulgular (Metodoloji açısından tez türlerinin dağılımları nasıldır?)

Metodolojik yaklaşım, bir araştırmanın nasıl yapıldığına ve verilerin nasıl toplandığına, analiz edildiğine ve yorumlandığına dair bir çerçeve sunar. Tablo 4'te, tezlerin metodoloji yaklaşımlarına göre dağılımı incelenmektedir.

Tablo 4. Metodoloji yaklaşıma göre dağılım

Tez Türü	Metodoloji		Toplam
	Teorik	Hem pratik hem teorik	
Sanatta Yeterlik	14 (70,0%)	6 (30,0%)	20 (46,5%)
Doktora	15 (65,2%)	8 (34,8%)	23 (53,5%)
Toplam	29 (67,4%)	14 (32,6%)	43 (100%)

Ki-kare=0,111; sd=1; p>0,05

Tabloya göre: Sanatta yeterlik tezlerinin %70,0'i (14 tez) teorik bir yaklaşımı benimsemişken, %30,0'u hem pratik hem teorik bir yaklaşımı tercih etmektedir. Doktora tezlerinin ise %65,2'si (15 tez) teorik bir yaklaşımı benimsemişken, %34,8'i hem pratik hem teorik bir yaklaşımı benimsemiştir. Metodolojik yaklaşıma göre tez türleri arasındaki dağılımın benzer olduğu belirlenmiştir ($\chi^2(1) = 0,111; p > 0,05$).

3.3-Altprobleme ait bulgular (Veri toplama yöntemine göre tez türlerinin dağılımı anlamlı mıdır?)

Veri toplama yöntemine göre tez sayılarının dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Veri toplama yöntemlerine göre tez türleri

Tez Türü	Veri Toplama				Toplam
	Anket	Doküman	Görüşme	Doküman ve görüşme	
Sanatta Yeterlik	0 (0,0%)	16 (80,0%)	0 (0,0%)	4 (20,0%)	20 (46,5%)
Doktora	2 (8,7%)	13 (55,6%)	5 (21,7%)	3 (13,0%)	23 (53,5%)
Toplam	2 (4,7%)	29 (67,4%)	5 (11,6%)	7 (16,3%)	43 (100%)

Ki-kare=7,279 sd=3; p>0,05

Tablo 5'te, sanatta yeterlik tezleri ile doktora tezlerinin veri toplama yöntemlerini göstermektedir. İncelenen tezlerin veri toplama yöntemleri, farklı tez türleri için farklı dağılımlarla karşılaştırılmıştır. Hem sanatta yeterlik (%80) hem doktora (%55) tezlerinde en çok kullanılan veri toplama yönteminin doküman incelemesi olduğu görülmektedir. Diğer veri toplama yöntemleri (anket ve sadece görüşme) sanatta yeterlik tezlerinde kullanılmamıştır. Doktora tezlerinde görüşme ve anket ile veri toplamanın gerçekleştirildiği görülmektedir. Elde edilen istatistiksel sonuçlar incelendiğinde, veri toplama yöntemlerinin sanatta yeterlik tezleri ile doktora tezleri arasında farklı şekilde dağılmadığı, dolayısıyla dengeli bir dağılımın olduğu söylenebilir (p>0,05).

3.4.Altprobleme ait bulgular (Araştırma uygulaması, sanat uygulaması olup olmaması tez türü ile ilişkili midir?)

Tezlerde araştırma uygulamasının olup olmadığına dair bulgular Tablo 3 te özetlenmiştir.

Tablo 6. Araştırma Uygulaması var mı?

Tez Türü	Araştırma Uygulaması		Toplam
	Var	Yok	
Sanatta Yeterlik	1 (5,0%)	19 (52,9%)	20 (46,5%)
Doktora	10 (43,5%)	13 (56,5%)	23 (53,5%)
Toplam	11 (25,6%)	32 (74,4%)	43 (100%)

Ki-kare=8,320; sd=1; p<0,05

Analiz sonuçlarına göre, elde edilen istatistik değerler ve p değeri, tez türlerinin üniversite türüne göre dağılımının dengesiz olduğunu ve aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (p<0,05). Buna göre, tez türlerinin devlet ve özel üniversitelerdeki dağılımının bağımsız olmadığını, yani bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir. Yani, tez türlerinin devlet ve özel üniversitelerde farklı şekillerde dağıldığı söylenebilir.

Sanatta yeterlik tezleri ile doktora tezlerinin içeriği araştırılmış ve tezlerde sanat uygulaması olup olmama durumu incelenmiştir. Sanat uygulaması olup olmadığının, tez türlerine göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tezlerde araştırma uygulamasının olup olmadığına dair bulgular Tablo 3 te özetlenmiştir.

Tablo 7. Sanat Uygulaması var mı?

Tez Türü	Sanat Uygulaması		Toplam
	Var	Yok	
Sanatta Yeterlik	6 (30,0%)	14 (70,0%)	20 (46,5%)
Doktora	0 (0,0%)	23 (100%)	23 (53,5%)
Toplam	6 (14,0%)	37 (86,0%)	43 (100%)

Ki-kare=8,019; sd=1; p<0,05)

Tablo 7'deki sonuçlara göre sanatsal uygulama ile tez türü arasında anlamlı ilişki olduğu söylenebilir (p<0,05). Sanatta yeterlik tezleri grubunda incelenen tezlerin %30,0'unda sanatsal uygulama yapılmışken, doktora tezleri grubunda incelenen tezlerin hiçbirinde sanatsal uygulamasının yer almadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, sanatta yeterlik tezlerinin doktora tezlerine göre daha fazla sanatsal uygulama içerdiğini ve sanatsal uygulama yapma durumunun tez türleri arasında farklılık gösterdiğini göstermektedir. Özellikle, doktora

tezlerinde sanatsal uygulama yapma oranının düşük olduğu gözlemlenmektedir.

3.5. Altprobleme ait bulgular (Hipotez veya araştırma sorusu olup olmaması tez türü ile ilişkili midir?)

Araştırma soruları veya hipotezler, bir çalışmanın amacını, sorununu veya beklentilerini tanımlayan ve çalışmanın yönünü belirleyen temel unsurlardır. Tezlerin araştırma sorularına veya hipotezlere sahip olup olmamasına göre dağılımı incelenmiş, bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Hipotez (Araştırma Sorusu) olup olmamasına göre dağılım

Tez Türü	Hipotez (Araştırma Sorusu) var mı?		Toplam
	Var	Yok	
Sanatta Yeterlik	0 (0,0%)	20 (100%)	20 (46,5%)
Doktora	11 (47,8%)	12 (52,2%)	23 (53,5%)
Toplam	12 (25,6%)	32 (74,4%)	43 (100%)

Ki-kare=12,853; sd=1; p<0,05

Tablo 8'deki bulgulara göre SY tezlerinin hiçbiri araştırma sorusu veya hipotez içermemektedir. Doktora tezlerinin ise yaklaşık yarısı (11 tez) araştırma sorusu veya hipotezler içermektedir. Bu dengesizliğin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ki-kare test sonucundan da anlaşılmaktadır ($\chi^2(1) = 12,853$; p<0,05).

3.6. Altprobleme ait bulgular (Tartışma kısmı ve öneriler kısmı olup olmaması tez türü ile ilişkili midir?)

Tezlerde tartışma kısmı olup olmadığı tez türlerine göre analiz edilmiş karşılaştırma sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Tartışma bölümü sayılarının dağılımı

Tez Türü	Tartışma Kısmı var mı?		Toplam
	Var	Yok	
Sanatta Yeterlik	1 (5,0%)	19 (95,0%)	20 (46,5%)
Doktora	8 (34,8%)	15 (65,2%)	23 (53,5%)
Toplam	9 (20,9%)	34 (79,1%)	43 (100%)

Ki-kare=5,734; sd=1; p<0,05)

Tablo 9’da, sanatta yeterlik tezleri ile doktora tezleri arasında tartışma bölümünün olup olmadığına ilişkin dağılımı gösteren veriler sunulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi her iki tez türünde de tartışma kısmı mevcut olan tez oranlarının oldukça düşüktür. DOK tezlerinin %34,8’i (8 tez) tartışma bölümü içermekte iken, SY tezlerinden sadece 1’i (%5) tartışma bölümü içermektedir. Ki-kare testi sonucunda tartışma bölümü olup olmamasına göre SY ile DOK tezleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2(1) = 5,734$; p<0,05)

SY ve DOK tezlerinde öneriler kısmı olup olmadığı tez türlerine göre analiz edilmiş karşılaştırma sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Öneriler bölümü içeren tezlerin dağılımı

Tez Türü	Öneriler Kısmı Var mı?		Toplam
	Var	Yok	
Sanatta Yeterlik	1 (5,0%)	19 (95,0%)	20 (46,5%)
Doktora	11 (47,8%)	12 (52,2%)	23 (53,5%)
Toplam	12 (27,9%)	31 (72,1%)	43 (100%)

Ki-kare=9,752; sd=1; p<0,05

Tablo 10’daki sonuçlara göre; Sanatta yeterlik tezlerinin %5,0’i (1 tez) öneriler bölümü içerirken bu oran doktora tezlerinde %47,8 (11 tez) dir. Yapılan Ki-kare testi sonucunda, öneriler bölümü varlığı konusunda tez türüne göre dengesiz bir dağılımın olduğunu göstermektedir ($\chi^2(1) = 9,752$; p<0,05).

3.7. Altprobleme ait bulgular (Konusu açısından disiplinlerarası olup olmaması tez türü ile ilişkili midir?)

Disiplinlerarası yaklaşım, farklı disiplinlerden gelen bilgi ve yöntemleri bir araya getirerek daha kapsamlı ve yenilikçi sonuçlar elde etme amacını taşır. SY ve DOK tezlerinin disiplinlerarası olup olmamasına göre dağılımı Tablo 11’de verilmektedir.

Tablo 11. Disiplinlerarası olup olmamasına göre dağılım

Tez Türü	Disiplinlerarası mı?		Toplam
	Evet	Hayır	
Sanatta Yeterlik	2 (5,0%)	18 (90,0%)	20 (46,5%)
Doktora	4 (17,4%)	19 (82,6%)	23 (53,5%)
Toplam	12 (25,6%)	31 (86,0%)	43 (100%)

Ki-kare=0,487; sd=1; p>0,05

Tablo 11'teki bulgulara göre, SY tezlerinin %10'u (2 tez), DOK tezlerinin ise %17,4'ü (4 tez) disiplinlerarası bir yaklaşımı yansıttığı görülmektedir. Tez konusunun disiplinlerarası olup olmamasına göre tez türleri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($\chi^2(1) = 0,487$; $p > 0,05$).

3.8. Altprobleme ait bulgular (Konu odağının kapsayıcılığı (spesifik) düzeyi bakımından tez türleri arasında anlamlı fark var mıdır?)

Konu odağının kapsayıcılığı için her bir tez araştırmacılar tarafından 10 (1=hiç spesifik değil, 10=çok fazla spesifik) üzerinden puanlanmış, böylece her tezin spesifik puanı elde edilmiştir. Elde edilen bu puanların ortalamalarının SY ve Dok tezlerine göre farklılık gösterip göstermediği t testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 12'de özetlenmiştir.

Tablo 12. Konu odağına göre SY ve DOK tezlerinin karşılaştırılması

Konu Odağı	Tez Türü	N	Ortalama	SS	t	p
	Sanatta Yeterlik	20	3,90	1,21	0,878	,388
	Doktora	23	3,48	1,83		

Tablo 12'de sunulan bulgulara göre SY tezlerinin DOK tezlerine göre bir miktar daha spesifik olduğu görülmektedir. Bu durumda, Sanatta Yeterlik tezlerinin konu odağı puanlarının ortalamasının Doktora tezlerine göre daha yüksek olması, Sanatta Yeterlik tezlerinin genellikle daha spesifik konuları ele aldığını göstermektedir. Bununla birlikte, konu odağının spesifikliği açısından tez türleri arasında görülen fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t(41) = 0,878$; $p > 0,05$).

3.9. Altprobleme ait bulgular (Ortalama sayfa sayısı bakımından SY ve DOK tezleri arasında anlamlı fark var mıdır?)

Tablo 13. Sayfa sayısına göre sanatta yeterlilik ve doktora tezlerinin karşılaştırılması

	Tez Türü	N	Ortalama	SS	Sd	t-değeri	p
Sayfa sayısı	Sanatta Yeterlik	20	222,70	75,71	41	1,216	,231
	Doktora	23	277,26	187,65			

Tablo 13'te görüldüğü gibi doktora tezlerinin ortalama sayfa sayıları ($\bar{x} = 227,26$), Sanatta yeterlik tezlerinin ortalama sayfa sayısından ($\bar{x} = 222,70$) daha yüksektir. DOK ve SY tezlerinin ortalama sayfa sayıları arasında görülen bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($t(41) = 1,216$; $p > 0,05$). Buna göre SY tezleri ile DOK tezleri arasında sayfa sayısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

3.10. Altprobleme ait bulgular (Ortalama kaynak sayısı bakımından SY ve DOK tezleri arasında anlamlı fark var mıdır?)

Sanatta yeterlilik ve doktora tezleri, kaynakçalardaki kaynak sayıları bakımından karşılaştırılmış, analiz sonuçları Tablo 14'te özetle sunulmuştur.

Tablo 14. Kaynak sayısına göre sanatta yeterlilik ve doktora tezlerinin karşılaştırılması

	Tez Türü	N	Ortalama	SS	sd	t	p
Kaynak sayısı	Sanatta Yeterlik	20	137,65	67,74	41	2,183	,035*
	Doktora	23	206,04	124,95			

*: p<0,05

Ortalama kaynakçalardaki kaynak sayıları bakımından SY ile DOK tezlerinin karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 16'da görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre doktora tezlerinin ortalama kaynak sayıları ($\bar{x} = 206,04$), Sanatta yeterlik tezlerinin ortalama kaynak sayısından ($\bar{x} = 137,65$) daha yüksektir. Ortalama kaynak sayıları arasında görülen bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t(41) = 2,183$; $p < 0,05$).

3.11. Altprobleme ait bulgular (Anahtar kelimelerin bağlamlarına göre SY ve DOK tezleri nasıl bir dağılım göstermektedir?)

İncelen tezlerin anahtar kelimeleri sınıflandırılmış elde edilen bulgular Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. Anahtar kelimelerin bağlamlarına göre sınıflandırılması

Kategori	Anahtar Kelimeler (*)
Sanat ve Çağdaş Sanat	Çağdaş Sanat (2), Çağdaş Sanat Eserleri (1), Çağdaş Heykel (1), Çağdaş Sanat Müzeleri (1), Çağdaş Türk Resmi (1), Çağdaş Sanat Pratiği (1), 21. yy. Sanatı (1), Sosyal Medyada Sanat (1), Sanatsal Yaratım (1), Katılımcı Sanat (1), Sanatçı (1), Sanat Müzesi (1), Sanat Eğitimi (1)
Toplumsal ve Kültürel Konular	Sanat ve Edebiyat (1), Sanat ve Sağlık (1), Sosyal İçerikli Sanat (1), Sanat Piyasası (2), Kamusal Sanat (1), Post Feminizm (1), Feminizm (1), Türkiye (1), İran (1), Sanatın PR’ı (1), Ekolojik Sanat (1), Türk Sosyolojisi (1), Ziyaretçi Deneyimi (1), Disiplinlerarası (1), Kültürel Konformizm (1)
Estetik ve Sanatsal Yaklaşımlar	Estetik (2), Grafik Tasarım (1), Moda Tasarımı (1), Güncel Sanat (1), Postminimalizm (1), Postmodernizm (2), Postmodern Sanat (1), Modernist Heykel (1), Mimesis (1), Kavramsal Sanat (1), On’lar Grubu (1), Postmodern Sanat (1), Minimalizm (1)
Teknoloji ve Dijital Sanat	Dijital Sanat (3), Dijital Sanat Baskısı (1), Dijital Teknoloji (1).

(*): frekanslar parantez içerisinde verilmiştir

İncelenen tezlerdeki anahtar kelimelerin çeşitliliği dikkat çekmektedir. Anahtar kelimeler, içerik analizi ile konu bağlamlarına göre kategorilere ayrılmıştır. Sanatın toplumsal farkındalık oluşturmadaki rolünü vurgulayan ve daha çok çağdaş sanat anahtar kelimelerini içeren kategori kısaca “Sanat ve Çağdaş Sanat” ile adlandırılmıştır.

“Toplumsal ve Kültürel” başlığı altında toplanan anahtar kelime grubu, sanatın toplumsal ve kültürel konulardaki rolünü yansıtmaktadır. Bu anahtar kelime kategorisi altındaki konuların feminizm, ırkçılık, çevresel sorunlar gibi temaları sanat ile ilişkilendirerek toplumsal farkındalık oluşturmaya yönelik olduğunu söylemek mümkündür.

Diğer bir kategori sanatın güzellik, anlam ve duygusal deneyimleri üzerindeki odaklanmasını yansıtan anahtar kelimeleri kapsamakta olup bu kategori “Estetik ve sanatsal yaklaşımlar” olarak adlandırılabilir.

“Teknoloji ve Dijital Sanat” olarak adlandırılan anahtar kelime grubu, günümüzde teknolojinin sanatın ifade biçimleri ve deneyimleri üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Dijital sanat, sanatçılara yeni platformlar ve yaratıcı olanaklar sunarken, geleneksel sanat formlarıyla da rekabet edebilir.

Anahtar kelimelerin çeşitliliği, günümüz sanatının geniş yelpazesi ve farklı konuları ele alma potansiyelini yansıtmaya bakımından dikkat çekicidir. Bu da sanatın, toplumun değerleri, problemleri ve dönemin ruhunu yansıtmaya potansiyelini taşıdığını ayrıca sanatın evrensel ve toplumsal önemini (Mercin, Alakuş, 2007) vurgulamaktadır.

4.SONUÇ ve TARTIŞMA

Tez sayılarının anasanat dalı ve anabilim dalına göre dağılımı incelendiğinde sanat içerikli tezlerin disiplinlerarası bir yaklaşım sunduğu ve bunun beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Çünkü sanat dili disiplinlerarası okumalarla ilişkilendirilebilir. Bu nedenle bu bulgu 21. Yy da eğitimde , sanatta ve bir çok alanda tek disiplin alanının yetersiz kalmasına bağlı olarak disiplinler arası yaklaşımın önem kazanmaya başlamasıyla da ilişkilendirilebilir (Bahadır ve Önal, 2022).

Metodoloji açısından incelenen tezlerin çoğunluğunun teorik bir yaklaşımı benimsediği belirlenmiştir. Hem pratik hem teorik yaklaşımı benimseyen tezler, daha somut verilere dayalı analizler ile teorik çerçeveleri birleştirmeyi amaçlayabilir. Sonuç olarak, metodolojik yaklaşımın farklılıklarının bir araştırmanın doğasına ve hedeflerine göre değişebileceği unutulmamalıdır (Toker, 2022). Bulut ve Gürsoy (2016) tarafından yapılan çalışmada her ne kadar tez türlerinin farklı yıl aralıklarında tarandığı belirtilmişse de doktora tezlerinde çoğunlukla nicel, sanatta yeterlik ve yüksek lisans tezlerinde ise çoğunlukla nitel veri analizi yapıldığı belirtilmiştir.

Veri toplama yöntemine göre tez türlerinin dağılımına bakıldığında doküman analizinin doktora tezlerinde en sık kullanılan yöntem olarak öne çıkmaktadır. Genel olarak, evrensel yöntem çeşitliliği açısından değerlendirildiğinde, tez türü ile veri toplama yöntemi arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Bulut ve Gürsoy (2016) tarafından yapılan çalışmada veri toplama aracı olarak sanatta yeterlik tezlerinde çoğunlukla doküman analizinin, doktora tezlerinde ise literatür tarama ve anket tekniğinin kullanıldığı rapor edilmiştir.

Araştırma uygulamasının daha çok doktora tezlerinde yer aldığı buna karşılık sanat uygulamasının SY tezlerinde daha fazla yer aldığı belirlenmiştir. Bu durum, sanatta yeterlik seviyesindeki tezlerin daha çok yaratıcı ifade ve estetik deneyim üzerine odaklanarak, araştırmacıların kendi sanatsal vizyonlarını geliştirdikleri bir alan olarak görülebileceğini göstermektedir (Bulut ve Gülsoy, 2016).

Hipotez (Araştırma Sorusu) olup olmamasına göre tez türleri karşılaştırıldığında, doktora tezlerinin büyük bir kısmının araştırma sorusu veya hipotezi içerdiği, buna karşılık sanatta yeterlik tezlerinde ise bu başlıkların bulunmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, doktora düzeyindeki araştırmaların daha analitik ve yapılandırılmış bir yaklaşım gerektirdiğini düşündürülebilir. Sanatta yeterlik tezlerinde ise bu öğelerin hiç bulunmaması, bu tezlerin daha betimsel veya genel bir inceleme amacı taşıdığını yansıtabilir.

Tezde tartışma ve öneriler kısımlarının olup olmaması ile tez türü arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Gerek tartışma kısmı gerekse öneriler kısmı daha çok doktora tezlerinde görülmüştür. Sonuç olarak, tartışma ve öneri bölümlerinin varlığındaki bu farklılık, iki tez türü arasındaki içerik ve yaklaşımlardaki farklılıkları yansıtabilir.

Konusu bakımından tezin disiplinlerarası olup olmama durumunda tez türleri arasında dengeli bir dağılım olduğu belirlenmiştir. Sanat dilinde olduğu gibi güzel sanatlar da disiplinlerarası okumalarla ilişkili olduğundan (Bahadır ve Önal, 2022) SY ile DOK tez sayılarının bu konuda benzer dağılım göstermesi beklenen bir durumdur.

Ortalama sayfa sayılarına göre sanatta yeterlik tezleri ile doktora tezleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Kaynakçada yer alan ortalama kaynak sayısı bakımından sanatta yeterlik tezleri ile doktora tezleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Doktora tezleri, ortalama olarak daha fazla kaynak içerdiği belirlenmiştir.

İncelenen tezlerdeki anahtar kelimeler incelendiğinde bunların başlıca dört kategori altında toplanabileceği görülmüştür. İçerik analizi ile elde edilen bu kategorilerin Sanat ve Çağdaş Sanat, Toplumsal ve Kültürel Konular, Estetik ve Sanatsal Yaklaşımlar, Sosyal ve politik konular, Teknoloji ve Dijital Sanat şeklinde adlandırılabilir. Belirlenmiştir.

Bu çalışmada ülkemizdeki üniversitelerde son sekiz yılda (2015-2022) yapılan sanatta yeterlik ve sanat konulu doktora tezleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmada belli yıl aralığında sadece tezlerin incelenmiş olması bir sınırlılık oluşturmaktadır. Tez çalışmaları ile makale çalışmalarının karşılaştırıldığı araştırmaların yapılması önerilebilir. Ayrıca Scopus, Web of Science gibi uluslararası veri tabanlarında Türkiye adresli sanat konulu makaleler üzerinde yapılacak çalışmaların da ülkemizin akademik sanat perspektifini ortaya çıkarma potansiyeli bakımından araştırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Ateş, N. B. (2024). Post-Truth Üzerine YÖK Tez Veri Tabanında Yer Alan Lisansüstü Tezler Bağlamında Bibliyometrik Bir Analiz. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(1), 305-323.
- Ayaydın, A. (2016). Sanat ile Bilimin Kesişme Noktaları ve Yol Ayrımları. *Ege Eğitim Dergisi*, 17, 18-35.
- Bahadır, B.H. Önal, M.A. (2022). Disiplinlerarası Sanat Eğitimi: P. Mondrian" Broadway Boogie Woogie" örneği. *Art-e Sanat Dergisi*, 15(30), 788-804.
- Bulut, D., Gülsoy, Y. (2016). Sanat Eğitimi Araştırmalarının İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (4), 75-85.
- Charleroy, A., Frederiksen, J. A. G., Jensen, A., McKenna, S., & Thomas, A. (2012). *Child Development and Arts Education: A review of Recent Research and Best Practices*. New York: The College Board.
- Creswell, J.W., Plano Clark, V.L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Efe, M., ve Sonsel, Ö. (2019). Orkestra Alanında Yazılmış Yüksek Lisans, Sanatta Yeterlik ve Doktora Tezlerinin İncelenmesi. *SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(41), 193-204.
- Er, S. (2011). Yükseköğretim Mevzuatında Bilimsel Yöntem İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği ile İTÜ Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinin Karşılaştırması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, (2), 99-107.
- Kaptanoğlu, E., & Çanakçı, P. (2015). Türkiye’de Vokal Müzikte Piyano Eşlik Alanında Yapılmış Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik Tezleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), 198-206.
- Küçüktepepınar, C. (2014). Sanat Eğitimi ve Uluslararası Uygulamalar. *Erciyes Sanat*, 2, 27-39.
- Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2007). Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gerekliliği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 14-20.
- Orhan, Ş. Y. (2012). Türkiye’de Viyolonsel Alanında Yapılmış Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlilik Tezleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 701-716.
- Özer, B., Yazar, T., Eren, A. (2013). 1992-2012 Yılları Arasında Güzel Sanatlar Eğitimi Alanında Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Çalışmalarının İncelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 9 (4), 497-510.
- Özsoy, V., Mamur, N. (2019). *Görsel Sanatlar Öğrenme Ve Öğretim Yaklaşımları*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Polat, C., Sarı, T., & Sağlam, M. (2013). Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi’nin Bibliyometrik Analizi. *Sanat Dergisi*, 23, 9-25.
- Resmî Gazete (2016). Resmî Gazete Tarihi: 20.04.2016, Sayısı: 29690.
- Taşkesen, S. (2020). Güzel Sanatlar Lisesi Öğretmen Ve Öğrencilerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Yetenek Sınavlarına ve Uygulanan Baraj Puanlarına İlişkin Görüşleri ve Motivasyonlarına Etkisi. *Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 14-34.
- Tavşancıl, E., Aslan, A. E. (2001). *Sözel, Yazılı Ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi Ve Uygulama Örnekleri*. Epsilon.
- Toker, A. (2022). Sosyal Bilimlerde Nitel Veri Analizi İçin Bir Kılavuz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 319-345.
- Toraman, S. (2021). Karma Yöntemler Araştırması: Kısa Tarihi, Tanımı, Bakış Açılırları ve Temel Kavramlar. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 1-29.
- URL1: Resmî Gazete (2016). Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği Madde 25, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21510&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 05.12.2024)
- URL2: YÖK Tez Merkezi (2023). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (Erişim Tarihi: 09.01.2024)
- Varol, A., Balaban, E. (2020). İç Mimarlık Alanında Yapılmış Doktora/Sanatta Yeterlik Tez Araştırmaları Üzerine Bir Tarama Çalışması. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 10(1), 1-15.